

FORTIFICAȚIILE ORAȘULUI FĂGĂRAȘ DIN SECOLUL AL XVII-LEA

Une carte datant du début du XVIIIe siècle de la cité de Făgăraș, en possession des Archives de guerre de Vienne, apporte des informations inédites sur les fortifications de la ville.

Cercetînd istoria cetății Făgărașului am dat de extrase din jurnalul lui Gabriel Haller, publicate în 1982 de Iolanda Balogh¹, în care erau patru referiri la Făgăraș și anume:

16 martie 1638: «Făgăraș, Domnul nostru (n.n.: Gheorghe Rákóczi I) s-a dus la Rupea, m-a lăsat aici să fundez...»

22 martie 1638: «Făgăraș, Domnul nostru a pornit spre Alba Iulia, m-a lăsat să întăresc orașul...»

8—12 aprilie 1638: «Făgăraș. Am început terasamentele bastioanelor (turnurilor?) orașului».

5 februarie 1639: «Făgăraș. Am fundat, sau mai bine am rectificat un bastion a cărui parte era foarte proastă».

Varadim, Varad vára, voi. , Budapesta, 1982.

Ultima dintre aceste mențiuni se referă în mod cert la cetatea cunoscută a Făgărașului și anume la bastionul sud-vestic, ridicat încă de Báthorești, a cărui față răsăriteană trebuia — după mărturia cronicarului Szamosközi — refăcută, pentru a putea fi flancată dinspre bastionul nord-estic, ultimul ridicat de Gabriel Bethlen.

Prima mențiune de mai sus nu precizează amplasamentul lucrărilor efectuate, dar celelate două se referă explicit la întăriturile orașului. Desigur, asemănarea cuvintelor de « oraș » și « cetate » în limba maghiară (« város », respectiv « vár ») permiteau ipoteza unei scrieri sau transcrieri greșite, puțin probabilă însă din cauza repetării ei.

Iată însă că un plan al cărui original se găsește la Arhiva de război din Viena, și care — după grafia legendei — pare a data de la începutul secolului al XVIII-lea, lămurește problema, arătând traseul exact al fostelor fortificații ale orașului, cu mențiunea « alt ruinite Schanz Linie », respectiv « alte Schanz Linie ».

Acest val de pământ, desigur cu palisadă și dublat de un șanț, se sprijinea pe Olt și putem presupune că avea câte un turn de poartă la ieșirile spre Brașov, respectiv Sibiu, probabil similare celor vizibile pe cunoscuta gravură a lui Joris Hoefnagel, reprezentând cetatea Oradiei (și târgul fortificat de lângă ea) la finele secolului al XVI-lea. Putem, de asemenea, presupune că palisada avea, din loc în loc, turnuri de veghe, poate similare celor cerute de principele Gabriel Bethlen prin instrucțiunile sale, din 15 ianuarie 1623, către provizorul Făgărașului, în colțurile așa-numitei « cetăți a husarilor », a cărei construcție o ordona la nord de cetate, imediat dincolo de șanțul acesteia.

Dr. GH. SEBESTYÉN

Notă. Textul legendei planului (orientat cu sud-estul în sus) este următorul:

„Situations Plan / Von Fagaras Samt dem zwischen diese / Marckt, und den Alth Flus ligenden Schlo(ss) / Explication. / A. das Schloss. / B. Comendanten Logirung. / C. Casernen. / D. Proviant Magazin. / E. Rüst Cammer. / F. Pulver Magazin. / G. Cameral Wohnungen. / H. Alte Brucken Schanz vor der [...] Thor. / I. Ruinirtes Schanzl vor den Ausfall. / K. Cameral Mühl. / L. Comendantens Backhaus und Fleisch Bank. / M. neu projectirten bedeckter Veg und Glacis. Aufgenommen auf Hohen Befehl des Hier Lands Comandierenden [...] Excel. unter Direction Herrn Obrist [...]».

Indicații mai importante pe plan sînt: „Alte Schanz Linie“, „Gallaz“, „Alth Flus“, „Commendanten Wisen“, „Walachische Kirch“, „Franziskaner Kirche“, „Reformirte Kirche“, „Evangelische Kirche“, „der Platz“, „Oberer [...] Mühl Graben“, „Valje Sebes“, „Weg nach Hermannstadt“, „der Wilde Garten“, „Zigeuner“, „Bethlener Gassen“, Zeckel Gassen“.

Traducere:

Planul de situație al Făgărașului împreună cu castelul [cetatea] așezată între piață și riul Olt. Explicație: A. Castelul / B. Locuința comandantului. / C. Cazărmi, / D. Magazii cu provizii. / E. Depozit de arme. / F. Pulberăria. / G. Locuințele Camerale. / H. Șanțul Podului Vechi din fața Porții [...] / I. Șanț ruinat (abandonat) în fața [...] / K. Moara Camerală. / L. Brutaria și măcelăria comandantului. / M. Drumul acoperit recent proiectat și glacis-ul. Ridicat [planul] la înalta poruncă a comandantului acestui ținut [...] sul conduce: ea domnului [...]».